

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060308

DOM
2021-10-08
Stockholm

Mål nr
P 4440-20

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2020-03-26 i mål nr P 5150-19, se bilaga A

PARTER

Klagande

U.E

Ombud: Advokat G.J

Motpart

Miljö- och bygglövsnämnden i Härryda kommun
435 80 Mölnlycke

SAKEN

Utdömmande av vite

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.
2. Mark- och miljööverdomstolen avslår U.Es yrkande om ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen.

Dok.Id 1650297

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

U.E har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska avslå Miljö- och bygglovsnämnden i Härryda kommuns ansökan alternativt jämka vitesbeloppet i första hand till noll kr och i andra hand till viss del. Hon har även yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i mark- och miljödomstolen och Mark- och miljööverdomstolen.

Miljö- och bygglovsnämnden i Härryda kommun har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras. Nämnden har även motsatt sig bifall till U.Es kostnadsyrkande i Mark- och miljööverdomstolen.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har stått fast vid vad de anfört tidigare och gjort i huvudsak följande tillägg och förtydliganden.

U.E

Nämndens beslut att ansöka om utdömmande av vite skedde mer än tio år efter det att altanen uppfördes. På grund av preskription kan nämnden inte få verkställighet via Kronofogden för att riva altanen. Ändamålet med ett vite är att förmå någon att vidta en åtgärd. I detta fall har möjligheten till verkställighet preskriberats, vilket innebär att syftet med vitet förlorat sin betydelse.

Den höjd som altanen enligt föreläggandet ska tas ner till överensstämmer inte med de nya lättnader som framgår av 9 kap. 4 f § plan- och bygglagen (2010:900, PBL), där en höjd om 1,8 meter ovan mark blivit norm. Nämndens föreläggande har blivit obsolet då det inte stämmer med gällande lagstiftning. Nämnden borde i stället ha förelagt henne på nytt i enlighet med de nya normerna.

Uppmätningen har skett utan kontroll av marknivån innanför de yttre brädorna. Marknivån är högre innanför brädorna som finns runt altanen. En brant börjar precis där altanen slutar. Vidare är föreläggandet inte tillräckligt tydligt då altanen kommer

att stå i strid med PBL även om hon följer föreläggandet och sänker den till 1,8 meter. I dom den 6 november 2015 i mål nr P 2608-15 underkände Mark- och miljööverdomstolen ett sådant föreläggande.

Det finns i vart fall skäl att jämka vitet. Avsevärd tid har gått sedan överträdelsen och ansökan om utdömande av vite. Angelägenheten att vidta rättelse har mot denna bakgrund minskat betydligt. Det ska reflekteras i vitesbeloppets storlek. Vidare ska syftet med byggandet av altanen och dess specifika höjd beaktas. Slutligen har hennes betalningsförmåga i väsentlig mån minskat sedan föreläggandet utfärdades.

Nämnden

Det finns inte skäl för jämkning av vitesbeloppet. U.E har haft god tid på sig att vidta de åtgärder som krävts enligt rättelseföreläggandet. Hon har inte haft giltig ursäkt för sin underlåtenhet att följa föreläggandet.

Bestämmelsen i 9 kap. 4 f § PBL trädde ikraft den 1 juli 2019. Eftersom övergångsbestämmelser saknas kan ett ärende avbrytas under en pågående process. Rättelseföreläggandet vann laga kraft innan bestämmelsen trädde ikraft. Altanen uppfyller inte kraven enligt bestämmelsen då den är högre än 1,8 meter från marknivå till golvet ovansida vid altanens yttersida, ligger längre än 3,6 meter från bostadshuset och är placerad närmare tomtgräns mot två fastigheter än 4,5 meter. Enligt en uppmätning som gjordes den 8 december 2020 ligger altanens ovansida av bjälklag på +96,241 till 96,707. Altanen ligger i en sluttning och markens lägsta nivå under altanen ligger på +92,228. Det innebär att altanens högsta höjd över mark är 4,5 meter. Den är placerad mellan 3,8 och 5,4 meter från bostadshuset. Även om grannarna gett sitt medgivande är förutsättningarna för bygglovsbefrielse enligt 9 kap. 4 f § PBL inte uppfyllda.

Altanen skulle kunna tas ned och minskas så att den följer de nya reglerna om placering och höjd. Om altanen ska ha den utbredning som den har idag behöver dess höjd minskas till maximalt 1,2 meter så att den inte kräver bygglov och då kan den placeras närmare gräns än 4,5 meter och längre från bostadshuset än 3,6 meter.

Att mätningen gjordes utan att först meddela fastighetsägaren var inte bra, men att mätningen skulle vara gjord utan hänsyn till befintliga marknivåer under altanen stämmer inte.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Enligt vad som framkommit uppfördes altanen år 2008, dvs. innan den nu gällande plan- och bygglagen, PBL, trädde ikraft. Eftersom en tillämpning av PBL:s preskriptionsbestämmelser inte skulle leda till en lindrigare påföljd än en tillämpning av 10 kap. 27 § andra stycket i den tidigare gällande plan- och bygglagen (1987:10), ÄPBL, ska den äldre bestämmelsen tillämpas (se punkt 3 i övergångsbestämmelserna till PBL).

Den tioåriga preskriptionstiden i 10 kap. 27 § andra stycket ÄPBL avser nämndens möjlighet att besluta om förelägganden. Möjligheten att ansöka om utdömning av vite regleras i 9 § tredje stycket lagen (1985:206) om viten. Där föreskrivs att vite bortfaller om talan om utdömning inte har delgetts adressaten inom två år från det att förutsättningarna för att väcka en sådan talan uppkom. (Jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 28 november 2014 i mål nr P 4774-14.) Nämnden har i detta fall ansökt om utdömning av vite inom denna tvåårsfrist, dvs. i rätt tid.

Föreläggandet har delgetts U.E och har fått laga kraft. U.E har inte följt föreläggandet. Det har inte framkommit att hon inte har förstått vad hon haft att göra eller att hon varit förhindrad att följa föreläggandet. På de skäl nämnden anfört uppfyller inte altanen, med sin nuvarande placering och utformning, förutsättningarna för att vara befriad från krav på bygglov enligt 9 kap. 4 f § PBL. Det har inte heller framkommit någon omständighet som medför att ändamålet med vitet förlorat sin betydelse.

Det finns inget hinder mot att i ett sammanhang döma ut vite för flera på varandra följande perioder när det är fråga om ett löpande vite som bestämts till ett visst belopp för varje tidsperiod av viss längd under vilken föreläggandet inte har följts. Den

föreläggande myndigheten kan dock inte låta alltför många perioder löpa (jfr de begränsningar som följer av 9 § andra stycket och 4 § andra stycket lagen om viten samt Lavin, Viteslagstiftningen [1 oktober 2019, JUNO], kommentaren till 4 § under rubriken *Löpande vite i positiva förelägganden*). I detta fall har ansökan om utdömande av vite skett efter fem månatliga perioder, vilket enligt Mark- och miljööverdomstolen får anses vara inom rimlig tid.

På grund av det anförda och då vad U.E har anført om sin ekonomiska situation och i övrigt inte utgör särskilda skäl att jämka vitet ska hennes överklagande avslås.

Ersättning för rättegångskostnader

Som mark- och miljödomstolen konstaterat handläggs mål om utdömande av vite, när frågan prövas av en mark- och miljödomstol, enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden, ÄL (se 4 kap. 2 § och 5 kap. 1 § lagen [2010:921] om mark- och miljödomstolar). Enligt 32 § ÄL kan ersättning endast utgå i ärenden där enskilda är motparter till varandra. Nämnden är i ett ärende av detta slag inte enskild part i den bestämmelsens mening. Redan av detta skäl kan U.E inte få ersättning för sina rättegångskostnader i vare sig mark- och miljödomstolen eller Mark- och miljööverdomstolen.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2021-10-29

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Fredrik Ludwigs, Rikard Backelin, referent, och Li Brismo samt tekniska rådet Mats Kager.

Föredragande har varit Liselotte Haraldsson.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2020-03-26
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr P 5150-19

PARTER

Sökande

Miljö- och bygglovsnämnden i Härryda kommun
435 80 Mölnlycke

Motpart

U.E

SAKEN

Utdömande av vite

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen förpliktar U.E, 19741214-5562, att till staten utge vite om sammanlagt 50 000 kr för perioden 1 juli – 30 november 2019.
  2. Mark- och miljödomstolen avslår U.Es yrkande om ersättning för rättegångskostnader.
-

Dok.Id 461063

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se www.domstol.se/vanersborgs-tingsratt/	0521-27 02 80	måndag – fredag 08:00–16:00

BAKGRUND

Miljö- och byggnadsnämnden i Härryda kommun (i fortsättningen nämnden) beslutade den 8 november 2016 (MBn § 258) att förelägga U.E, 19741214- 5562, att inom 6 månader från det att beslutet vinner laga kraft riva altanen eller ta ned den till en höjd av max 1,2 m ovan mark (mätt från ovansidan altangolv). Föreläggandet förenades med ett löpande vite om 10 000 kr för varje kalendermånad, räknat från sex månader efter det att beslutet vunnit laga kraft, till dess altanen rivits eller tagits ned till en höjd av max 1,2 m ovan mark.

Efter överklagande fastställdes föreläggandet av såväl Länsstyrelsen i Västra Götalands län (beslut den 7 februari 2018, dnr 403-6602-2017 E) som av mark- och miljödomstolen (dom den 10 oktober 2018, mål nr P 2650-18). U.Es överklagande till Mark- och miljööverdomstolen avvisades av mark- och miljödomstolen som för sent inkommet (beslut den 6 november 2018) och Mark- och miljööverdomstolen beslutade den 7 december 2018 att inte ge prövningstillstånd i fråga om avvisningsbeslutet.

YRKANDEN M.M.

Nämnden har nu ansökt om utdömande av förelagt vite om 50 000 kr för perioden 1 juli 2019 – 30 november 2019. Nämnden har anfört i huvudsak följande.

Föreläggandet vann laga kraft den 7 december 2018 och rättelse skulle ha skett senast den 30 juni 2019. Rättelse har inte vidtagits. Vid besiktning den 11 december 2019 har det noterats att den olovligt uppförda altanen inte rivits eller tagits ner till en höjd av max 1,2 m ovan mark (mätt från ovansidan altangolv).

U.E har bestritt yrkandet och har yrkat ersättning för rättegångskostnader med 25 000 kr plus mervärdesskatt. Till stöd för sitt bestridande har hon anfört i huvudsak följande.

Den altan som ansökan avser uppfördes sommaren 2008, samtidigt med intilliggande pool. Då altanen således är uppförd för mer än 10 år sedan kan nämnden inte längre vitesförelägga eller vidta annan åtgärd mot henne. Detta följer av 11 kap. 39

§ PBL och NJA 2010 s. 96. – U.E har gett in div. kvitton avseende bl.a. trallvirke, trallskruv och hyra av släpkärra, samtliga daterade 2008.

DOMSKÄL

Om det på en fastighet har vidtagits en åtgärd i strid mot plan- och bygglagen (PBL) eller föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen, får byggnadsnämnden förelägga den som äger fastigheten att inom en viss tid vidta rättelse (rättelseföreläggande). Om det har förflutit mer än tio år från överträdelsen får byggnadsnämnden inte besluta om ett föreläggande (11 kap. 20 § PBL). Ett rättelseföreläggande får förenas med vite (11 kap. 37 § PBL). Om det är lämpligt med hänsyn till omständigheterna får vite föreläggas som löpande vite (4 § lag om viten).

Bestämmelsen i 11 kap. 39 § PBL avser handräckning för att genomföra åtgärd som beslutats i bl.a. ett rättelseföreläggande. Även det åberopade rättsfallet NJA 2010 s. 96 avser handräckning. Någon bestämmelse som hindrar utdömande av ett förfallet vite som förelagts inom tio år från det att åtgärden vidtagits finns emellertid inte.

I mål om utdömande av vite har mark- och miljödomstolen framför allt att pröva om det föreläggande som ligger till grund för ansökan har delgetts adressaten, om det har vunnit laga kraft, om det är lagligen grundat, om det har överträtts, och om adressaten har haft faktisk eller rättslig möjlighet att följa föreläggandet. Domstolen ska dessutom, under förutsättning att vite ska dömas ut, pröva om ändamålet med vitet har förlorat sin betydelse samt beakta om det finns särskilda skäl att jämka det (jfr 2 och 9 §§ lag [1985:206] in viten).

I fall där föreläggandet har överprövats av länsstyrelsen samt mark- och miljödomstolen och båda dessa instanser godtagit föreläggandets utformning, bör föreläggandet underkännas endast om det inte tillkommit i laga ordning eller om det innehåller något väsentligt eller uppenbart fel (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 24 januari 2017 i mål P 3669-16).

Det vitesföreläggande som ligger till grund för ansökan om utdömande av vite beslutades den 8 november 2016 och alltså mindre än tio år efter det att den aktuella

altanen, enligt U.Es egna uppgifter, uppfördes. Föreläggandet har prövats och fastställts av såväl länsstyrelse som mark- och miljödomstol.

Mark- och miljödomstolen kan konstatera att föreläggandet har tillkommit i laga ordning och inte innehåller något väsentligt eller uppenbart fel. Det synes ostridigt att föreläggandet inte har efterkommit och någon omständighet som medfört att U.E har varit förhindrad att följa vitesföreläggandet har inte kommit fram. Det finns alltså förutsättningar för att döma ut vitet. Det har inte förekommit något i målet som indikerar att ändamålet med vitet har förlorat sin betydelse och inte heller något som utgör skäl att jämka detsamma. Nämndens ansökan ska därför bifallas.

Mål om utdömmande av vite handläggs enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden (4 kap. 2 § lagen [2010:921] om mark- och miljödomstolar, ÄL), enligt vilken ersättning för rättegångskostnader endast kan utgå i ärenden där enskilda är motparter till varandra (32 § ÄL). I föreliggande mål kan därför ersättning för rättegångskostnader inte utgå. U.Es yrkande härom ska alltså avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (MMD-02)

Överklagande senast den 16 april 2020.

Susanne Lindblad

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Susanne Lindblad.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

Hur man överklagar Mark- och miljööverdomstolens avgörande

Den som vill överklaga Mark- och miljööverdomstolens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Mark- och miljööverdomstolen.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till Mark- och miljööverdomstolen senast den dag som anges i slutet av Mark- och miljööverdomstolens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar Mark- och miljööverdomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningsstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rätts-tillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i Mark- och

miljööverdomstolen uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (domstolens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se